

Literaire bijlage bij Mijn weekblad

Henrik Ibsen in Dresden, 1870

De tragedie van een idealist

Henrik Ibsen (1828 – 1906), geboren in een vooraanstaande Noorse koopmansfamilie, verbond zich in 1851 aan het theater in Bergen, waarvoor hij stukken schreef. Na een reis naar Kopenhagen en Dresden, die van grote betekenis is geweest voor de vorming van zijn persoonlijkheid en zijn vakmanschap als schrijver, werd hij theaterdirecteur in Kristiania, waar hij veel tegenwerking ondervond. In 1864 vertrok hij naar het buitenland en verbleef gedurende 27 jaar afwisselend in Italië en Duitsland, aanvankelijk onder armoedige omstandigheden, later als beroemd en welgesteld man. In 1891 keerde hij naar Noorwegen terug, waar hij tot aan zijn dood in 1906 in de hoofdstad woonde.

Ibsen schreef in zijn leven vijftientig toneelstukken en twee dichtbundels. Hoewel de kenmerken van fase tot fase overlappen kan zijn werk worden ingedeeld in een aantal periodes. Na de historische en klassieke drama's uit zijn begintijd, is *Brand* het eerste grote stuk uit de Rome-periode (1866). Het werd gevolgd door *Peer Gynt* uit 1867.

Het werk van Ibsen is door de jaren heen actueel gebleven. Hij behandelde universele thema's en onderzocht de menselijke natuur als niemand ooit eerder had gedaan. Auteur James Joyce schreef over hem dat Ibsen "meer discussie en kritiek uitlokte dan enig ander levend wezen". Tot op vandaag de dag daagt zijn toneelwerk de toeschouwers uit. Ik eindig met twee citaten van Ibsen: "Ontneem de gemiddelde mens zijn levensillusie, en ge ontnemt hem tezelfdertijd zijn geluk." en "Luchtkastelen zijn zo makkelijk om je toevlucht er toe te nemen. Ook zo gemakkelijk om te bouwen."

1866

Henrik Ibsen *Brand*

De hoofdpersoon Brand is een priester die consequent wil leven naar de regels van zijn godsdienst. Hij voelt zich verplicht altijd "het goede" te doen. Hij gelooft in de vrije wil van de mens en leeft volgens het devies "alles of niets". Hij is niet in staat een compromis te sluiten. Zoiets is in strijd met zijn morele opvattingen. Zijn God is duidelijk de God van het Oude Testament. Zijn opvattingen maken uiteindelijk een eenzame man van hem. De mensen om hem heen zijn niet in staat zijn voorbeeld te volgen als ze voor die keuze komen te staan. Brand is een idealist die de wereld wil redden. Zijn visioenen zijn groots, maar zijn oordeel over anderen is hard en onbillijk.

In het eerste bedrijf ontmoet Brand in de bergen een vroegere schoolvriend, de gemakzuchtige schilder Einar en diens verloofde Agnes. Terug in het dal wordt hij geconfronteerd met een hongersnood. Na een tocht over woedend water om de ziel van een man te redden kiest Agnes zijn zijde. De twee trouwen en in het derde bedrijf blijkt hun zoon Ulf ernstig ziek door het klimaat. Als de dokter hem daarom aanraadt te verhuizen, weigert hij. God heeft zijn zoon immers ook geofferd. Na de dood van haar zoon troost Agnes zich met zijn kleren, maar Brand dwingt haar die af te staan aan een bedelvrouw. Het wordt haar dood. In het laatste bedrijf keert Brand terug naar de bergen om er te sterven.

Tegenwoordig bestaat bij regisseurs de neiging het karakter van Brand neer te zetten als onsympathiek, fundamentalistisch en conservatief. Men kan of wil hem niet meer begrijpen. Terwijl Ibsen zijn hoofdpersoon uiteindelijk niet veroordeelt doen zij dat wel. Men vindt de houding van Brand gevaarlijk want hij bezorgt de toeschouwers een slecht geweten.